

Verantwoording inventarisatie cultuurhistorische bosjes

Typen geïnventariseerde bosjes: gerief(hout)- en pestbosjes (met – soms gedeeltelijke – ringsloot), hakhoutbosjes (zonder ringsloot of duidelijk zichtbare slootrelicten), eendenkooien, eendenkooirelicten, boereneendenkooien, kleine griendjes met wilgenmonocultuur (< 0,1 ha), koebochten, bosjes bij of rond een vlakvormige kleine waterpartij (veenput, poel o.i.d.), kleinere opgaande bosjes of doorgeschoten hakhout dat langere tijd (> 10 jaar) niet is afgezet (< ca. 2 ha), struweelbosjes (beplanting met struiken, geen boomvormers). Afgevallen typen bosjes: Bosjes die in het veld zijn waargenomen, maar niet terug te vinden in de kaartbeelden (noch recent, noch historisch) zijn niet opgenomen in het GIS bestand omdat datering niet mogelijk bleek.

Niet geïnventariseerd: houtkaden, (hak)houtsingels, tiendwegen, opgaande grotere bossen en moerasbossen (> ca. 2 ha), boomgroepen, solitaire bomen, (fruit)boomgaarden, erfbeplantingen, lijnvormige en solitaire knobomenbeplantingen, grotere griend- en hakhoutcomplexen (> ca. 2 ha). Beplantingen waarvan op voorhand duidelijk was dat het aanplant t.b.v. recreatieterreinen betrof is niet geïnventariseerd.

Definitie bosje: minimaal 2 rijen van minimaal 2 stuks (totaal dus minimaal 4 exemplaren aan) houtige beplanting

Typering bosjes in database: in de database zij bij de typering onderscheiden geriefbosje of hakhoutbosje, griend, opgaand bos (hieronder valt ook doorgeschoten hakhout, dat langere tijd niet is afgezet; dit was in het veld niet altijd duidelijk te onderscheiden), eendenkooi(relict), sniep (smalle strook grond met hakhout), bosje bij put/watergang. Deze indeling is enigszins arbitrair, omdat niet altijd duidelijk zichtbaar is of het opgaand bos betreft of doorgeschoten hakhout, dan wel of er al dan niet een ringsloot aanwezig is.

Omgrenzing geïnventariseerd gebied: Groene Hart volgens bijgaande kaart http://www.waarheenmethetveen.nl/data/deel_2-1_groene_hart.gif

Midden Delfland: Landelijk gebied van de gemeenten Midden Delfland, Schiedam, Vlaardingen, Lansingerland (ten westen van Berkel & Rodenrijs), Rotterdam (ten noorden van de N209), Delft en Pijnacker-Nootdorp.

Volledigheid inventarisatie: naar schatting is minimaal 95% van de aanwezige bosjes in het omgrensde gebied geïnventariseerd in de periode 2016-2017 (Groene Hart) en 2018 (Midden Delfland).

Selectie en werkwijze inventarisatie: geselecteerd werden (donker)groene, vlakvormige elementen op de topografische kaart 2015/2016 (Groene Hart) of 2017 (Midden Delfland) op www.topotijdreis.nl; de locaties werden bezocht in het veld. Elk bosje werd gefotografeerd. Bosjes achter bebouwingen en in zeer diepte polders konden vanaf de openbare weg niet worden waargenomen. Daarvan is dan geen foto beschikbaar. Tijdens veldbezoeken zijn zichtwaarnemingen van bosjes toegevoegd die niet op de kaart stonden. Locaties van de bosjes zijn ingevoerd op Google Earth. Indien bij invoeren bosjes op Google Earth werden waargenomen, die niet waren meegenomen in het veldbezoek, zijn deze op basis van de Google Earth kaart aan de inventarisatie toegevoegd. Een foto van deze bosjes ontbreekt derhalve eveneens. Van de bosjes waarvan de foto is mislukt (bv. sterk bewogen beeld) is eveneens geen foto beschikbaar.

Datering bosjes: van elk geïnventariseerd bosje werd aan de hand van www.topotijdreis.nl nagegaan in welke jaren het bosje (als vlakvormig donkergroen element) op de topokaart staat. Als criterium voor opname in het GIS bestand is aangehouden dat het bosje op de kaart staat van 1877 of een nog oudere kaart. Dit jaartal is gekozen omdat in de periode 1874-1877 de oudste topokaarten in kleur zijn, waarop de bosjes goed herkenbaar zijn. Kaarten voor deze datum zijn in zwart-wit en van mindere kwaliteit, waardoor de relatief kleine bosjes niet altijd goed zichtbaar zijn. Per regio binnen het Groene Hart verschilt het of de oudste kleurenkaart dateert uit 1874, 75, 76 of 77. Indien een bosje op een oudere kaart wel goed zichtbaar en herkenbaar was, is de oudste kaart waarop het bosje goed herkenbaar was als datum aangehouden, veelal is dat dan 1850. Meestal betreft dit wat grotere exemplaren.

Keuzen bij de datering. Het bosje moet op de kaart zijn weergegeven als een groen vlakvormig element. Een wit vlakvormig element is niet als bosje beschouwd, met name niet omdat op dezelfde kaart ook donkergroene vlakelementen (bosjes) aanwezig kunnen zijn. Indien tussen de oudste datering met een groen vlak en 2015/2016 sprake was een tussentijdse periode van een wit vlak als aanduiding is het echter wel als een continu aanwezig bosje beschouwd. Bij de opmerkingen is aangegeven de tussenliggende periode waarop het bosje als een wit vlak op het kaartbeeld aanwezig is.

Voor een bomenrij of als afzonderlijke bomen (knot- of opgaande bomen of hakhout kan niet worden onderscheiden) weergegeven punten op de kaart (aantal zwarte punten op de kaart) zijn dezelfde aannamen van toepassing als bij de witte vlakken. In het opmerkingenveld is aangegeven wanneer er sprake was van zwarte punten op de kaart.

Indien gedurende een bepaalde tijdsperiode een bosje geheel niet op de kaart voorkomt, maar voor en na deze periode wel als vlakvormig donkergroen element, is aangehouden dat het bosje ook in de tussenliggende periode aanwezig was. M.a.w. de aanname is dat het niet voorkomen van een bosje op het kaartbeeld gedurende een bepaalde periode niet wijst op verwijdering en daarna nieuwe aanplant op dezelfde plaats en met dezelfde afmetingen, maar het gevolg is van onzorgvuldigheden in het kaartbeeld. Deze aanname is mede gebaseerd op 1 concreet geval in de gemeente Montfoort, waar aan de hand van luchtfoto's kon worden vastgesteld dat een bosje dat gedurende de periode 1969-1981 niet op de topografische kaart stond, maar ervoor en erna wel, wel degelijk aanwezig was in de tussenliggende periode. In het opmerkingenveld is aangegeven gedurende welke periode het bosje niet op de kaart is weergegeven. Dit kan een kortere (enkele jaren) of langere periode (tientallen jaren) betreffen.

Indien een zeer kleine locatiewisseling plaatsvond op oudere kaarten (d.w.z. kaarten van voor 1935) is aangenomen dat het hetzelfde bosje betreft. Bijvoorbeeld een bosje, zonder direct naastgelegen andere bosjes, gelegen ten zuiden van een sloot, ligt op bepaald moment verder terug in de tijd opeens ten noorden van diezelfde sloot. Bij twijfel of een bepaald bosje bij een kaartwisseling hetzelfde bosje is, is aangenomen dat het inderdaad hetzelfde bosje betreft. Bijvoorbeeld in het kaartbeeld is ook het sloten- en/of bebouwingspatroon sterk veranderd, waardoor niet goed na te gaan is of het inderdaad exact dezelfde locatie betreft, maar dit wel aannemelijk is (bijvoorbeeld omdat er geen andere bosjes in de nabije omgeving aanwezig waren). Sterke kaartbeeldwisselingen treden met name op rond 1935.

Veranderingen in vorm en afmetingen. De vorm en afmetingen van een bosje kunnen in de loop der tijd veranderen. Bijvoorbeeld een bosjes wordt in de loop der tijd kleiner (verwijdering deel) of juist groter (door bijplanten bij bestaand bosje) op het kaartbeeld weergegeven. Veranderingen in vorm en afmetingen zijn in het opmerkingenveld opgenomen. In GIS zijn de vorm en afmetingen

opgenomen van de meest recente kaart, d.w.z. dus die van 2015/2016. Daar waar het historische deel een kleinere oppervlakte betreft dan die van de huidige omvang, is alleen het historische deel (kaartbeeld omstreeks 1877) in de GISkaart aangegeven.

Plaatsbepaling

De plaatsnaam waaraan het bosje is gekoppeld is gedaan op basis van de plaatsnaam die Google maps aangeeft voor de betreffende locatie.

GIS-bestand (Polygon features in a filegeodatabase (CultuurHistorischeBosjesGroeneHart.gdb))

De bosjes uit de excel database zijn als polygoon in het GIS-bestand indien "OpKaartIn" ≤ 1877 (bosjes die minimaal sinds 1877 op de kaart staan). Er is geen verdere selectie gemaakt o.b.v. bijvoorbeeld het type bosje.

De vorm en grootte van de polygoon voor elk bosje zijn als volgt bepaald: 1. Bosje aanwezig als vlak in TOP10NL feb. 2016 >> vlak gekopieerd. Bosje niet aanwezig als vlak in TOP10NL feb. 2016, of sterke afwijking van vlak in TOP10 >> handmatig polygoon getekend o.b.v. de vorm en grootte van het bosje in de recentste kaarten op www.topotijdreis.nl, Google Earth, Bing Maps Aerial en World Imagery (basemap in ArcMap). Daar waar mogelijk zijn de vlakgrenzen in TOP10 gehanteerd. 2. Indien in de notitie-kolom in excel aangegeven is dat de vorm of grootte veranderd is door de tijd heen >> met de oude topografische kaarten op www.topotijdreis.nl de grootte en vorm aangepast zodat het alleen het historische deel omvat (bijv. kleiner maken als in excel staat dat het bosje door de tijd heen gegroeid is).

M. Kruk & L. Coumou
Bureau Mens&Groen
10-9-2017 & 30-12-2019